

کتابشناسی تحلیلی

کتابهای منتشره در زمستان ۷۴

یادداشت

یکی از مهمترین بخشهای پژوهشنامه «کتابشناسی تحلیلی» است. در این بخش تمامی کتابهایی که در یک فصل در حوزه ادبیات کودک و نوجوان به طبع رسیده است، در شورایی اولیه بررسی می‌شود. سپس آثار برتر به شورای عالی ارسال می‌گردند تا بررسی و تحلیل شوند. آن گاه تعدادی از کل کتابها که به تشخیص شوراها ارزش بیشتری برای طرح دارند، با ارائه چکیده آنها تحلیل و معرفی خواهند شد. هدف از کتابشناسی تحلیلی، نقد آثار نامناسب و مضر نیست بلکه معرفی کتابهای خواندنی و نیز ارج نهان به آثار خوب، خیلی خوب و عالی است. درباره ترکیب دو شورا و شیوه کارشان مواردی قابل ذکر است:

۱. اعضای شورای اول:

- سوسن طاقدیس: نویسنده و کارشناس داستان کودک و نوجوان

- بابک نیک طلب: شاعر و کارشناس شعر کودک و نوجوان

- غلامرضا منفرد: کارشناس ارشد آموزش و پرورش و مدرس مرکز تربیت معلم

★ زهرادرودیان: مسئول اجرایی کتابشناسی

۲. اعضای شورای عالی:

- سوسن طاقدیس

- شکوه قاسم نیا: شاعر و نویسنده و مدیر.

مسئول مجله شباب

- مصطفی رحماندوست: شاعر، نویسنده، مترجم و سردبیر مجله سروش کودکان

- فریدون عموزاده خلیلی: نویسنده، سردبیر روزنامه آفتابگردان و عضو سردبیری مجله سروش نوجوان

- کریم نصر: تصویرگر و مدرس طراحی

- مهدی حجوانی

۳. کتابهای مورد بررسی تنها حوزه ادبیات و تصویرگری کودک و نوجوان را شامل می‌شوند، یعنی ادبیات داستانی (داستان، نمایشنامه و فیلمنامه)، شعر و آثاری که مایه‌های ادبی دارند و همچنین کلیه شئون تصویری و گرافیکی. بنابراین آثار علمی و یا کمک آموزشی تنها در صورتی که برخوردار از مایه‌های چشمگیر ادبی باشند در این حوزه قرار می‌گیرند.

۴. این کتابها تنها گروههای سنی «الف، ب، ج، د، ه» و با مشترک بین دو گروه را در بر می‌گیرند، یعنی گروه پیش از دبستان و دانش آموزان نوره دبستان، راهنمایی و متوسطه.

۵. در بررسی یک اثر، تمام جنبه‌ها تحلیل می‌شود و نه تنها یک جنبه خاص همچون متن. بنابراین اگر یک کتاب، متنی قوی اما تصاویری ضعیف داشته باشد، معدلی از متن و تصویر به نامش ثبت خواهد شد. کودکان اصولاً از کتابها.

تأثیری واحد می‌گیرند. بنابراین ما نیز از روزنه چشم کویدک به کتابهای می‌نگریم و بر این باوریم که تولید کتاب کویدک، کاری جمعی است و در نهایت تأثیری یکپارچه بر مخاطب می‌گذارد.

۶. ملاک شناسایی و جمع آوری کتابهای هر فصل، مراجعه به نشریه‌های نمایه و نیز مراجعه حضوری به بازار کتاب است. بنابراین اگر کتابی مدتها پس از تاریخی که در شناسنامه‌اش قید شده است روانه بازار شود - چنانکه بسیار پیش می‌آید - آن را همراه با کتابهای فصل بعد بررسی خواهیم کرد.

۷. اعضای محترم شوراهای نسبت به آثار خوبشان اظهار نظر خواهند کرد.

۸. بی تردید، مخالفت نوبق و برداشت شخصی و نیز احتمال خطا و لغزش در قضاوت تا حدی اجتناب ناپذیر است؛ اما اعضای شوراهای از خداوند سبحان مدد می‌جویند که جریانی کارشناسانه و سالم در بستر نقد ادبیات کویدک و نوجوان جاری کنند. آنها در این راه دشوار، راهبردها و تذکرات را غنیمت می‌شمارند.

نام انتشارات	نویسنده/پاشاعر	نام کتاب
زیتون	مجتبی آموزگار	۱. آب، خاک، زندگی
سروش	ویتابوته ژیلینسکاتیه (ترجمه فرشته ساری)	۲. آدم آهنی و پروانه
مؤسسه فرهنگی هنر و اندیشه	مژگان ملکی	۳. آن روز باشکوه
انوار	علیرضا علیزاده	۴. بابا اگر کویدک شود
سروش	نیکل کری	۵. بانککنی برای پدر بزرگ
پارس	(ترجمه پروین بهرامیان)	۶. باران می‌آید شش‌ر
حوزه هنری	ژبلا احمدی	۷. بوی نان تازه
قلمرو	جعفر ابراهیمی (شاهد)	۸. پیش از آتش
دفتر نشر فرهنگ اسلامی	مهرداد غفارزاده (بازپرداخته)	۹. پینوکو
مدرسه	کارلو کلوئی	۱۰. تابستان ۵۷
کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان	(ترجمه سبا مرشد)	۱۱. تنها انار خندید
افق	عباس صالح مدرس‌های	۱۲. جک جنگلی
پارس	محمدکاظم مزینانی	۱۳. چرخ چرخ عباسی
افق	جان کریستفر	۱۴. حیوانات اهلی - ۱
افق	(ترجمه حسین ابراهیمی «الوند»)	۱۵. حیوانات جنگل - ۲
افق	ژبلا احمدی	۱۶. حیوانات دریا - ۳
افق	اسدالله شعبانی	۱۷. حیوانات بالدار - ۴
عطاشی	اسدالله شعبانی	۱۸. خاطرات خانه‌ی ماس بزرگ
کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان	اسدالله شعبانی	۱۹. خواب و پسرک
اورادوس	شهاب برونغنی	۲۰. دختر حاکم و دختر نخرس
شکوفه (امیرکبیر)	محکم‌رضا شمس	۲۱. دلاور کوه
	آلفرد جهانفروز	
	محکم‌رضا پرسفی	

مدرسه	محمد رضا یوسفی	۲۲. نو پهلوان
قدیانی	عموزاده خللیلی	۲۲. نو خرمای نارس
فرجام	مژگان شیخی	۲۴. دوستی صنف و هشتت ها
مرکز	هما سهار	۲۵. رستم داستان
	لستردل ری	۲۶. روبروت فراری
قدیانی	(ترجمه حسین ابراهیمی والدنده)	
شکوفه (امیرکبیر)	رسول حسین لی	۲۷. زمستان طولانی با یک گل سرخ
مدرسه	مهری مافوتی (بازپرداخته)	۲۸. سپیده در راه
	(چاندانان سویت) به روایت ابراهیم کسنتز	۲۹. سفرهای گالیور
افق	(ترجمه سپیده خللیلی)	
کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان	محمد رضا یوسفی	۳۰. شالوار سبز
	بجرون رنگن	۳۱. شبان کوچک در غار
	(ترجمه مجید عمیق)	
کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان	سمیدال رسول (بازپرداخته)	۳۲. صومعه در پناه ابر
درکس	رضا شهرازی (باز آفرین)	۳۳. قصه های جوامع الحکایات
دانش آموز	مژگان شیخی	۳۴. قصه های ماه مهربان
فرجام	رضا شهرازی (باز آفرین)	۳۵. قصه های مریبان نامه
دانش آموز	رضا شهرازی (باز آفرین)	۳۶. قصه های نظامی
دانش آموز	بیروز قاسمی (بازپرداخته)	۳۷. قوم عهد شکن
قلمرو	برگردان: فتح الله نیدهمان	۳۸. قوی سفید
افق	اللهه عین بهشتی (باز نویس)	
قدیانی	نقی سلیمانی	۳۹. کار آگاه بهما
کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان	رضار هگنر (بازپرداخته)	۴۰. کشافوز پهر و خرس قهوه ای
قلمرو	حسین فتاهی	۴۱. کشتی نجات
جوانها	محمد غلامپور	۴۲. لباس شب عید
	بار بار ا. ام. جوس	۴۳. مادر جان مرا دوست داری
	(ترجمه حسین فتاهی)	
سروش	جعفر ابراهیمی (شاهد)	۴۴. مثل یاس
کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان	به روایت سلیمان هستنکز	۴۵. مردی که می خوانست تا ابد
دفتر نشر فرهنگ اسلامی	(ترجمه رامین کریمیان)	زندیماند
جوانها	ژبلا احمدی	۴۶. من کجا لا لاکم
مدرسه	مهری مافوتی (بازپرداخته)	۴۷. موریانه سلیمان
قدیانی	ترجمه محسن سلیمانی	۴۸. نقاش کوچک
شکوفه (امیرکبیر)	محمد رضا یوسفی	۴۹. وقتی شهر بشو غ شد
کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان	نورا حق پرست	۵۰. پادشاهای کونکی

۱. کیفیت معرفی آثار

شایسته معرفی	عدم معرفی	کیفیت
		تعداد
۲۹	۲۱	فراوانی
۵۸	۴۲	درصد

۲. گروه سنی

د-ه	د	ج-د	ج	ب-ج	ب	الف-ب	الف	گروه سنی
								تعداد
۹	۷	۸	۱	۴	۶	۱۴	۱	فراوانی
۱۸	۱۴	۱۶	۲	۸	۱۲	۲۸	۲	درصد

۳. وضعیت تألیف و ترجمه

ترجمه	تألیف و اقتباس	نوع اثر
		تعداد
۱۱	۳۹	فراوانی
۲۲	۷۸	درصد

۴. قالبهای آثار

درصد	تعداد	فراوانی	قالب
		تعداد	
—	—	تصویری	داستان
۴۲	۲۱	کوتاه	
۲۴	۱۲	مجموعه	
۶	۳	بلند	
۸	۴	رمان	شعر
۲	۱	بلند	
۱۶	۸	مجموعه	
۲	۱	قصه منظوم	
—	—	سفرنامه	نثر ادبی
—	—	فیلمنامه	
—	—	نثر ادبی	

۵. قطع کتابها

برصد	تعداد	فراوانی / قطع	
		رقعی	
۴	۲	رقعی	
۲۸	۱۹	بزرگ	خشتی
۱۰	۵	متوسط	
۲	۱	کوچک	
۴	۲	بلند	وزیری
۱۴	۷	کوتاه	
۲۴	۱۲	رقعی	
۴	۲	پالتویی	
—	—	جیبی	

پژوهشنامه انبیاات کوریک و نهجوان / شماره ۵

۱۰۸

۶. پرکارترین نویسندگان: اسدالله شعبانی و محمدرضا یوسفی هر کدام با چهار اثر و زیلا احمدی با سه اثر.
 ۷. پرکارترین مترجم: حسین ابراهیمی «الوند» با دو اثر.
 ۸. پرکارترین تصویرگر: محسن حسن پور با چهار اثر و علی مظاهری، پرویز چیدزاده، محمدرضا لویسانی و حمیدرضا خواجه محمدی هر کدام با دو اثر.
 ۹. پرکارترین صفحه‌آرا: شهرزاد شوشتریان با چهار اثر و مریم رحمتی اوینی، عطاءالله کاویانی، دفتر طرح و اجرای کتاب و مهشید مهاجر هر کدام با دو اثر.
 ۱۰. پرکارترین بازنویس: رضا شیرازی با سه اثر و مهری ماهوتی با دو اثر.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
 رتال جامع علوم انسانی

۱۱. پرکارترین ناشر

تعداد عنوان	نام مؤسسه انتشاراتی
۷	افق و کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان
۴	قدیانی و مدرسه
۳	دانش آموز، سروش، شکوفه (امیرکبیر) و قلمرو
۲	پارس، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، جوانه‌ها و فرجام

۱۲. مجموع تیراژ کتابها: ۶۰۰۳۵۰ جلد کتاب و به طور متوسط تیراژ هر کتاب ۱۲۰۰۹ جلد.
 ۱۳. مجموع صفحات کتابها: ۲۳۹۲ صفحه کتاب و به طور متوسط برای هر کتاب حدود ۴۸ صفحه.
 ۱۴. مجموع بهای کتابها: ۸۴۰۴۰ ریال و به طور متوسط برای هر کتاب حدود ۱۶۸۱ ریال.

زمستان طولانی با یک گل سرخ

نویسنده: رسول حسین لی. تصویرگر: پرویز حیدرزاده. صفحه آرا: عطاءالله کاویانی. گروه سنی: ب. ج. ناشر: کتابهای بنفشه (امیرکبیر). تعداد: ۵۰۰ نسخه. ۲۲ صفحه. رنگی. ۱۶۰۰ ریال.

یک آدم آهنی برف روپ که به دستور نوار حافظه، تنها در مسیری مستقیم حرکت می‌کند، روزی به یک مانع برمی‌خورد. مانع، یک آدم برفی است که شاخه گل سرخی در دست دارد. نوار حافظه به او اظهار می‌کند که چرا ایستاده است؟ آدم آهنی صدای نوار را خاموش می‌کند و به آدم برفی و گل سرخ خیره می‌ماند. آدم آهنی از آدم برفی می‌پرسد که او چه موجودی است؟ و سر راه او چه می‌کند؟ آدم برفی هم می‌گوید حاصل کار بچه‌هایی است که در نزدیکی او زندگی می‌کنند. گفتگوی آدم آهنی و آدم برفی، با بیان خاطرها و یادآوری گذشته هر کدام ادامه می‌یابد. آدم برفی می‌گوید: «من آدم برفی خوشبختی بوده‌ام که زمستانی طولانی را با این گل سرخ سرگردام.» آدم آهنی در مغز خود به جستجوی مفهومی از گل سرخ می‌پردازد و اولین شغل خود را به خاطر می‌آورد، او یک باغبان بوده است و ...

سرانجام، آدم آهنی آماده حرکت می‌شود و به آدم برفی می‌گوید: «نگران نباش. می‌توانم کمی مسیوم را تغییر بدهم.» و آرام آرام جهت حرکت خود را تغییر می‌دهد و با پاروی فلزی خود در مسیری به حرکت در می‌آید که در انتهای آن خانه‌هایی نمایان است.

نیدگاه:

حسهای کتاب که موجودی دست‌ساز آدم بزرگها (آدم آهنی) و موجودی دست ساز کودکان (آدم برفی) را در تقابل با هم نشان می‌دهد، شاعرانه و لطیف است. همین طور ناتوانی آدم آهنی از خراب کردن آدم برفی به خاطر وجود گل سرخ، نکته‌ای جالب است.

اما تقابل بین طبیعت و صنعت، حرفی بزرگسالانه است و هنوز موضوع حاداً اجتماع امروز ما نیست. کتاب، با وجود داشتن تصاویر رنگی کودکانه، اصلاً قابل استفاده برای گروه‌های سنی اعلام شده در کتاب (ب و ج) نیست.

منطق کتاب بهیچتر منطق شعری است و نتوانسته به قصه نزدیک شود و از نظر منطق داستانی محکم باشد. پایان کتاب هم بزرگسالانه است. داستان «زمستان طولانی با یک گل سرخ»، تا حدودی به کتاب ترجمه شده «آدم آهنی و پروانه» شباهت دارد.

تصاویر این کتاب، فاقد خیال‌انگیزی لازم برای مخاطبان است و این در حالی است که محتوای داستان به راحتی امکان برخوردی تصویری‌تر و پرتحرک‌تر را به تصویرگر می‌دهد، اما تصویرگر به تریسیم لایه رویی داستان اکتفا کرده و تصاویر، روابط ظاهری و کم تحرک شخصیت‌های داستان را بیان می‌کنند.

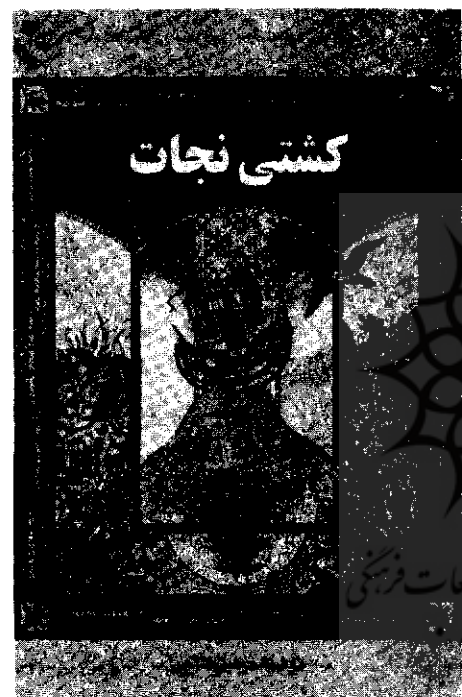
بادکنک برای پدر بزرگ

نویسنده: نیکل گری. مترجم: پروین بهرامیان. تصویرگر: چین ری. گروه سنی: الف - ب. ناشر: سروش. تعداد: ۵۰۰ نسخه. ۲۰ صفحه. رنگی. ۱۹۰۰ ریال.

بادکنک «سامی» از درِ باز خانه بیرون می‌رود. سامی و پدرش به حیاط می‌روند تا بادکنک را بهتر در آسمان تماشا کنند. بادکنک، کوچک و کوچکتر می‌شود. باد آن را همراه خود می‌برد و کشان کشان به سمت جنوب و به طرف کوه‌ها می‌راند. پدر سامی می‌گوید: «گریه نکن! پشت کوه‌ها دریاست. بعد از دریا بیابان است و بعد از بیابان هم، آن دور دورها، رود بزرگی جریان دارد که در وسط آن یک جزیره آرام و ساکت است! سامی آن محل را خوب می‌شناسد و دیگر گریه نمی‌کند و فکر می‌کند بادکنک به جزیره پشت کوه‌ها رفته که پدر بزرگش در آنجاست. پدر

تصویرگر: رالف پنیو. طراح جلد: ابوالفضل همتی
آهویی. گروه سنی: د. ناشر: کانون پرورش فکری
کودکان و نوجوانان. تعداد: ۲۰۰۰ نسخه. ۹۲
صفحه. ۱۳۰۰ ریال.

به نقد تفصیلی این کتاب در بخش «نقد» از همین
شماره پژوهشنامه مراجعه کنید.

کشتی نجات

نویسنده: حسین فتاحی. تصویرگر: ایزابل برنت.
گروه سنی: ج. ناشر: قلمرو. تعداد: ۵۰۰ نسخه.
۱۴ صفحه. رنگی. ۱۸۰۰ ریال.

هنگامی که حضرت نوح(ع) از راهنمایی و هدایت
قوم خود به راه خدا ناامید شد، به درگاه خداوند پناه
برد. خداوند نیز به او فرمان داد که کشتی بزرگی
بسازد و در انتظار خواست الهی و طوفان عذاب
باشد. نوح(ع) با نزدیک شدن زمان طوفان و عذاب

سامی، مسیهر حرکت بادکنک را قدم به قدم بهمان
می‌کند: از فراز قله‌های پر برف، دریای آسی،
بیابانهای داغ و سوزان و ... سامی فکر می‌کند:
«پدربزرگ از دیدن بادکنک متعجب و خوشحال
خواهد شد و از خوشحالی با خود خواهد گفت: «یک
بادکنک! این کار سامی است. نوهام، این بادکنک را
برای من فرستاده تا نشان دهد به من فکر می‌کند.»
سامی با این خیال می‌گوید: «اما این بادکنک من هم
برای دیدن پدربزرگ چه فکر بامزه و عجیبی کرده
است؛ فرار کردن از اینجا، این طور نیست؟»

دیدگاه:

پدر برای دلگرمی سامی، سفر بادکنک به خانه
پدربزرگ را بهمان می‌کند. سفری که سه نسل را به هم
پیوند می‌دهد (سامی، پدر و پدربزرگ). سفری
آسمانی که پر از هوای دیدار است.

وجود بادکنک، داستان را کودکانه‌تر کرده است و
با حضور «باد و بادکنک» داستان از حالت خطابه و
خاطره جدا می‌شود. داستان در حاشیه خود، کویک را
با فضاهای مختلف آشنا کرده و از آن مهم‌تر، او را
با احساس پدربزرگ همراه می‌کند.

جایی که سامی و پدر و مادرش قرار دارند و
همچنین جزیره‌ای که پدربزرگ در آنجا ساکن
است، علی‌رغم فضای عربی و آفریقایی تصاویر و
نام عبدالله - برای پدربزرگ - چندان قابل شناسایی
نیست و حتی اینکه کویک چه چیزی را از قصه در
می‌یابد، جای تأمل دارد. نثر کتاب ساده و روان است
و مخاطبان در مطالعه آن به مانعی بر نمی‌خورند.

تصاویر این کتاب اگر چه خام‌دستانه اجرا
شده‌اند، اما سرشار از صمیمیت، تحرک و بداعتند.
رنگ آمیزی پر تحرک، استفاده طراح از عناصر
تصویری خیال‌انگیز و پر کاری عیان، از ویژگیهای
آشکار تصاویر این کتاب است.

شهبان کوچک در غار

نویسنده: بجران ژنگین. مترجم: مجید عمیق.

است. به کارگیری رنگهای پرتنش و متضاد، جذابیت تصویری لازم را برای این روی جلد ایجاد کرده است. از همه مهمتر اینکه تصویرگر این کتاب از شیوه نقاشی آیینی استفاده کرده و تصویر روی جلد به روشنی اعلام می‌کند که مضمون کتاب داستانی آیینی است.

تصاویر داخل کتاب نیز به اندازه تصویر روی جلد زیبا هستند، گویا تصویرگر در مواردی که به منابع تصویری لازم دسترسی نداشته چهار درنسر شده است، چرا که هرگاه حیوانی را تصویر کرده است، طراحی اش هماهنگی لازم با زمینه تصویر را از دست نداده است. طراحی حیوانات در این تصاویر، سه بعدی است و بیننده در اندام آنها احساس حجم می‌کند، در حالی که فضا و ساختمانها به صورت دو بعدی و تخت کار شده‌اند. این تضاد که در ابتدا به چشم نمی‌آید، نشان دهنده ترک ناقص تصویرگر از نقاشی آیینی است.

قوم عهدشکن

نویسنده: پیروز قاسمی. ویراستار: زهرا عابدی. گروه سنی: د-ه. ناشر: قلمرو. تعداد: ۵۰۰۰ نسخه. ۶۰ صفحه. ۱۸۰۰ ریال.

این کتاب، شامل سه داستان از قوم بنی اسرائیل است. نخستین داستان اختصاصاً به «طالوت و جالوت» دارد که خلاصه آن چنین است: بنی اسرائیل که از ظلم و ستم جالوت به رنج آمده‌اند، پیش سموئیل می‌روند و نجات قوم خود را از او طلب می‌کنند. سموئیل از طرف خداوند پیغامی برای مردم می‌آورد و مژده می‌دهد که مردی توانمند به نام طالوت به میان بنی اسرائیل خواهد آمد که می‌تواند نجات بخش قوم باشد. طالوت پادشاه قوم بنی اسرائیل می‌شود و سپاهی فراهم می‌آورد و پس از آزمایشهای توانفرسا، با گروهی از سپاهیان که از

الهی، مأمور می‌شود تا از هر نوع حیوان و موجود، یک جفت فراهم کند و به همراه مؤمنان در کشتی جای بدهد. عذاب الهی به شکل بارانهای سهل آسا نازل می‌شود و آب تمام زمین را فرا می‌گیرد، تنها مردمی که سوار کشتی شده‌اند نجات می‌یابند. با فروکش آبها، سرنشینان کشتی هم پیاده می‌شوند و زندگی طبیعی خود را از سر می‌گیرند.

بیدگاه:

«کشتی نجات» با رنگ و بویی افسانه‌ای و نثری ساده، روان و یکدست، قصه حضرت نوح(ع) را بازگو کرده است. نزدیک کردن قصه‌ای تاریخی به افسانه، باعث جذابیت آن می‌شود، اما در مورد داستانهای قرآنی باید به جزئیات نیز پرداخت که این مورد در کتاب حاضر از بسط کهنی چندانی برخوردار نیست و می‌توان پرسید این بازنویسی چه چیز متفاوتی از داستانهای دیگر دارد؟

نکته‌ای که در این گونه بازنویسی از قصه‌های تاریخی ضرورت دارد، ارائه کاری هنرمندانه، همچون فضا سازی است که الهته نباید با اصل قضیه منافاتی داشته باشد. بسط کمی و ذکر توصیفهای حاشیه‌ای و نه نخل و تصرف جدی در اصل واقعه، یکی از دیگر روشهای هنری کردن این گونه کارهاست. با این وصف، به نظر می‌رسد نویسنده با احتیاط کرده و با در ارائه کتاب، شتاب داشته است. کوتاهی و عبور از وقایع، بسطی از ابهامها را بی‌پاسخ می‌گذارد، مثل: علت گمراهی پسر نوح چیست؟ چرا با پدر خود همراه نمی‌شود؟ چرا کلاغ و کبوتر از کشتی بیرون می‌روند؟ علت نماندن کلاغ چیست؟ و ...

با توجه به این که تصاویر کتاب از پیش آماده بوده است، نویسنده می‌توانست به طور جزئی‌تر به موضوعات بپردازد.

تصویر روی جلد این کتاب بسیار زیباست، اما حاشیه آن که احتمالاً توسط ناشر ایرانی به تصویر اضافه شده است، از جذابیت آن کاسته

آزمایشها موفق بیرون آمدند، به جنگ سپاه جالوت می‌رود.

در این جنگ، داوود که برای کمک رساندن به برداران خود به جبهه آمده است، تلاشهای بسیار می‌کند و عاقبت با کشتن جالوت باعث پیروزی لشکر طالوت می‌شود.

دیدگاه:

داستانهای این کتاب به پرداخت شخصیت «طالوت»، «داوود» و «سلیمان» می‌انجامد. نویسنده سعی کرده است که ضمن رعایت اصل وقایع تاریخی، به ساختاری داستانی نزدیک شود و دلایلی منطقی برای اعمال شخصیت‌های داستانها بیاید. با این همه، کفه تاریخی کار از کفه داستانی آن سنگین‌تر است. این مطلب باعث شده تا اثر حاضر به بازنویسی شبیه‌تر شود تا بازآفرینی. به عنوان مثال، در موارد اعجاب‌انگیزی چون تابوت بنی اسرائیل و لباس حضرت موسی (ع) که به اندازه حضرت داوود (ع) است، تنها به نقل حوادث، بدون تشریح داستانی آنها اکتفا شده است.

نثر کتاب از نظر نگارشی پخته و یکدست نیست و نیاز به ویرایش فنی دارد. برای نمونه، بخشهایی را از صفحه ۱۲ کتاب می‌آوریم:

«پس در برابر این نعمت سپاسگزاری کن و خود را برای جهاد در راه او آماده نما» که می‌شد به جای «آماده‌نما» به معنی «حاضرکن»، از فعل ساز بهره گرفت: «آماده ساز».

«همانا که خداوند طالوت را به پادشاهی برگزید و حق ریاست و سلطنت بر شما را به او داده است.» که در این جمله، عدم هماهنگی فعلها وجود دارد و بایست «برگزید»، به همراه «داد» می‌آمد؛ یا «برگزیده است» یا «داده است» آورده می‌شد.

روی جلد این کتاب اجرایی خوبی دارد، اما از نظر طراحی فاقد عناصر جذاب مورد انتظار از یک روی جلد خوب است. همچنین این تصویر، نشان دهنده صحنه‌ای از وقایع داستان کتاب است، در

حالی که از یک روی جلد خوب انتظار می‌رود که بجای تصویر کردن یک اتفاق گذرا، چکیده داستان را به تصویر بکشد.

مهمتر از همه اینکه در تصویر روی جلد کتابی که مربوط به «داستانهای قرآن کریم» است، نشانه‌ای از تصویر اسلامی دیده نمی‌شود. به کارگیری عناصری از تصاویر آیینی اسلامی، می‌توانست روی جلد این کتاب را با محتوای آن هماهنگ کند.

صومعه در پناه ابر

نویسنده: سعید آل رسول. گروه سنی: ج - د. ناشر: نرگس. تعداد: ۵۰۰۰ نسخه. ۶۷ صفحه. ۱۴۰۰ ریال.

این کتاب، در واقع چگونگی برخورد دو قوم مختلف را با پیامبر اکرم (ص) شرح می‌دهد. در داستان اول «صومعه در پناه ابر»، به برخورد «مسیحیان» با ایشان اشاره می‌شود. «سرجیوس مقدس» رهبر صومعه نشینان، راهبی است که مردم برای او احترام خاصی قائل هستند. او با مراجعه به کتاب «اسرار خداوند» که خبر از آینده می‌دهد، آموخت فردی «ستوده» به نام «محمد» را بشارت می‌دهد. روز مقرر، کاروانی از آن وادی می‌گذرد. «سرجیوس» بر خلاف عادتش به تکریم و پذیرایی از کاروانیان می‌پردازد و در میان آنها «محمد» را می‌شناسد و به ابوطالب سفارش می‌کند که او را به خوبی نگهداری و حفاظت کند.

داستان دوم «قلعه شیطان»، بیانگر چگونگی برخورد پیامبر (ص) با «یهودیان» شهر یثرب است.

دیدگاه:

دو قصه این کتاب برخورد دو قوم مسیحی و یهودی با پیامبر اکرم (ص) را طرح کرده‌اند. قومی خود را با آیین مسلمانان تطبیق می‌دهد و دیگری به جدال با آن می‌پردازد. داستان اول دلچسب‌تر و قابل

گروه سنی: الف - ب. ناشر: افق. تعداد: هر کتاب ۱۵۰۰۰ نسخه. هر کتاب ۱۶ صفحه. رنگی. ۱۲۰۰ ریال.

کیم ، چیم پادارم
یکی نه هشت تا دارم
پا نکو، هشت تا بازو
گشت می زرم به هر سو
با هشت تا پای محکم
دور شکار می پیچم

این مجموعه چهار جلدی، کودکان دوره پیش دبستانی و سالهای اول و دوم دبستان را با حیواناتی از محیطهای زیستی متفاوت آشنا می کند. هر کتاب به حیوانات فضای خاصی مانند جنگل، دریا، هوا و مزرعه تعلق دارد. از این گذشته تلاش شده تا با حضور یک دختر و پسر که برداشتهای کودکانه از هر حیوان دارند، به فضای کار، نشاط و صمیمیت بخشیده شود. در طراحی و اجرای این کتابها از قالبهایی مانند تصویر، شعر منظوم، رنگ آمیزی و چیستان بهره گرفته شده است.

دیدگاه:

مجموعه های رنگ آمیزی و چیستان که با هدف آموزش، سرگرمی و آشنایی مفاهیم مرتبط با زندگی حیوانات مناطق و فضاهای گوناگون طراحی شده است، مجموعاً کار تازه ای محسوب می شود و حاوی بسیاری از اطلاعات درباره حیوانات مورد سؤال در صفحات کتاب است. کودک با خواندن چند سطر موزون درباره یک حیوان، با خصوصیات جزئی و کلی آن آشنا می شود و در صفحه بعد، جواب چیستان را می بیند و به رنگ آمیزی حیوان شناخته شده می پردازد. این مجموعه ها از نظر ادبی تنها به دلیل اطلاعات و شناخت سراینده از ویژگی حیوانات حائز اهمیت و توجه است. استفاده از یک وزن ثابت و الزام عبارت «کیم، چیم و...» در ابتدای هر قطعه

باورتر از داستان دوم است و ارتباط آن با پیامبر اکرم (ص) نسبت به داستان دوم بیشتر است. در داستان دوم مسئله سماجت یهودیان و اینکه چگونه مورد بی مهری واقع می شوند، کاملاً جا نیفتاده است. «عطیه» شخصیتی خنثی است و جایگاهش در قصه معلوم نیست. در قصه اول، طراحی داستان خوب و قابل قبول است و در آن اصل انتظار آفرینی رعایت شده و حس تعلیق دارد. در این داستان، بهتر بود نامهایی چون «اسحاق و زکریا» با صفاتی دیگر می آمد تا تشابهی با پیامبرانی به همین نام پیش نیاید. طولانی بودن قصه دوم، از کشش آن می کاهد، در حالی که می شد داستان «دعای باران» را از ابتدای آن حذف کرد. همچنین حواشی ضمنی داستان دوم: دعوی راوی با دوستانش، نام بردن پیاپی از عطیه و... را نیز می شد حذف کرد.

روی جلد این کتاب عناصر جذابی دارد، اما به نظر می رسد که طراح و اجراکننده آن اشخاص متفاوتی باشند. فکر و عناصر تصویری تشکیل دهنده روی جلد این کتاب با طراحی حساب شده تر می توانست نتیجه بهتری بدهد.

رنگ آمیزی و چیستان ۱-۲-۳-۴ (حیوانات اهلی، جنگل، دریا، بالدار)

سراینده: اسدالله شعبانی. تصویرگر: محسن حسن پور. صفحه آرا: شهرزاد شوشتریان.

ویژگی این مجموعه‌هاست که در قالب مثنوی نظام یافته است. در قطعات منظوم، نام حیوان مورد نظر نیامده و تنها ویژگی‌های آن ذکر شده که خود باعث ایجاد رغبت در خوانندگان است و پاسخ به صورت تصویری در صفحه بعد آورده شده است. به هر حال این کتابها نسبت به مجموعه‌های مشابه با کیفیت برتر و زیبایی بیشتری عرضه شده است؛ هر چند جنبه تجاری کار بر وجه ادبی آن می‌چربد. ^{۱۱} در مقایسه با انبوه کتابهایی که با عنوان آموزش رنگ‌آمیزی به کودکان منتشر می‌شود، تصاویر این کتابها جدی و خوبند، اما روی جلد آنها انباشته از رنگ است و در مجموع به نظر می‌رسد که تصویرگر در تصویرهایی که از فضای سفید استفاده کرده، موفق‌تر است.

وقتی شهر شلوغ شد

نویسنده: محمدرضا یوسفی. تصویرگر: علی ناکری. گروه سنی: ۳-۷ هـ. ناشر: کتابهای شکوفه (امیرکبیر). تعداد: ۳۰۰۰ نسخه. ۶۴ صفحه. ۱۳۰۰ ریال.

در رژیم سابق، پسری دبستانی که پدرش زندانی سیاسی است، همراه مادرش به ملاقات پدر می‌رود. پدرش به او می‌گوید: به زودی شهر شلوغ می‌شود و این شلوغی باعث باز شدن در زندانها و در نتیجه آزادی وی می‌شود. پسر برای دانستن معنی «شهر شلوغ می‌شود» تلاش می‌کند و این مطلب را با یکی از دوستانش در میان می‌گذارد. آنها برای پی بردن به این مطلب تصمیم می‌گیرند با دوست بزرگتر دیگرشان، به تهران بروند. در ترمینال، با یکی از دوستانشان به نام «جلال» برخورد می‌کنند که اعلامیه‌های حضرت امام (ره) را پخش می‌کند. او ماجرای شلوغی تهران و تبریز و چند شهر دیگر را به آنها می‌گوید. آنها با هم برنامه مبارزه با رژیم ظالم را در شهر می‌ریزند و در نهایت برای پیوستن

به انقلاب، راهی تهران می‌شوند.
دیدگاه:

این داستان، برشی از یک دوره خاص در تاریخ ایران است. اوج و فرود داستانی، چندان محسوس نیست. نکته مهم این است که نویسنده حرفی بزرگسالانه را برای نوجوانان مطرح کرده که چندان در ظرف تواناییهای آنها نمی‌گنجد و آن شلوغ کردن شهر توسط نوجوانانی است که نمی‌دانند «شهر چگونه شلوغ می‌شود»! فضا سازیهای نویسنده چندان با حال و هوای مذهبی روزهای انقلاب سازگار نیست و مذهبی بودن حرکت مریم در این داستان خیلی کم‌رنگ است.

^{۱۲} تصویرهای این کتاب با جدیت طراحی و اجرا شده‌اند. خطوط خشن و تیره به کار رفته در آنها، فضای روزهای انقلاب را به خوبی مجسم می‌کنند. تنها در چند مورد که به ریزکاری پرداخته شده، یکسستی تصاویر از بین رفته است. مانند تصاویر صفحه‌های ۷ و ۶۴ کتاب که قسمت بالای آنها با نوک قلم آهنی کار شده و تصاویر صفحات ۹ و ۲۱ که به وسیله خراشیدن به وجود آمده‌اند.

شالیزان سبز

نویسنده: محمدرضا یوسفی. تصویرگر: حمیدرضا خواجه محمّدی. صفحه‌آرا: شهید زوین. گروه سنی: ۳-۷ هـ. ناشر: کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان. تعداد: ۳۰۰۰ نسخه. ۳۲ صفحه. رنگی. ۱۶۰۰ ریال.

دخترکی روستایی و خانواده‌اش در گیلان، زمینی را برای برنج‌کاری از پیرزنی به نام ننه خاتون اجاره می‌کنند. مادر دخترک باردار است و ننه خاتون احساس می‌کند او در انجام کارها ناتوان است و تصمیم می‌گیرد زمین را از خانواده دخترک بگیرد. مادر دخترک برای اینکه زمین را از دست ندهد دخترش را به جای خود معرفی می‌کند و دخترک به

محمدحسین صلواتیان. صفحه آرا؛ فرشید پیمان‌پور. گروه سنی؛ ج - د. ناشر؛ مدرسه. تعداد: ۷۰۰۰ نسخه. ۷۲ صفحه. ۱۵۰۰ ریال.

این کتاب شامل دو داستان است که چکیده داستان اول آن را می‌خوانید:

سیاوش، پهلوانی جوان است که می‌خواهد با پهلوان پیر شهر که سالها بدون رقیب مانده است، کشتی بگیرد. سیاوش شب قبل از کشتی، هنگامی که با عکس پهلوانی پیر (که که در زورخانه نصب شده) در حال گفتگو است، با مردی تنومند رو به رو می‌شود که ادعا دارد ضعف رقیب او را می‌داند، اما سیاوش اصرار می‌کند که مرد تازه وارد ضعف پهلوان پیر را نکوید. آنها به پیشنهاده مردناشناس با هم کشتی می‌گیرند و هیچ کدام شکست نمی‌خورند. با پایان گرفتن کشتی، سیاوش می‌فهمد که مرد تازه وارد که چشم‌بندی بر چشم دارد، در واقع همان «گلیار» پهلوان پیر شهر است. پهلوان پیر، بازوبند پهلوانی را بر بازوی سیاوش می‌بندد.

داستان دوم این کتاب «آیین پهلوانی» نام دارد.

دیدگاه:

داستانهای این کتاب، از فضاهایی قدیمی که در آن جوانمردان و پهلوانان در مقابل ناراستی‌ها و نامردمیها می‌ایستند، برخوردار است. نام شخصیت‌های کتاب، باعث مبهم شدن داستانها و اتفاقات و نیز صحنه‌های موازی آنها موجب تردید و شک خوانندگان نوجوان در درک موضوع شده است. به عنوان مثال، شخصیت «گلیار» بد طرح شده است، زیرا باید خصوصیتی می‌داشت که به عنوان یک پهلوان شناخته می‌شد. از موارد غیرمنطقی کتاب اینکه داستان اول واقع‌گرا و رئال است، اما عکس روی دیوار گاهی می‌خندد و گاه اخم می‌کند، مثلاً گفته می‌شود: «رنگ از چهره عکس پریدا»، «عکس خندید» و «عکس اخم کرد».

با کوتاه‌تر شدن داستانها و دقت بیشتر، می‌شد کاری ارزنده ارائه داد که متأسفانه نویسنده علی‌رغم

جای مادرش در کنار پدر و برادرش به فعالیت در شالیزار می‌پردازد. پس از کاشتن برنج، مادر نیز فرزند خود را به سلامتی به دنیا می‌آورد.

دیدگاه:

داستان کتاب بسیار پیش پا افتاده و معمولی است و نویسنده به شرح زندگی سخت کشاورزان شمال کشور پرداخته است. خواننده با مطالعه کتاب، با فضای شالیزاران گیلان آشنا می‌شود و نویسنده با احترام به باورهای مردم آن خطه، سعی در انتقال و بیان و زبان گیلکی دارد. این ویژگیها نه تنها در آوردن کلمات خاص، بلکه در نحوه جمله‌بندی و نثر کتاب هم مشهود است. به عنوان نمونه می‌خوانیم: «مزرعه مال ننه خاتون است، اما اختیاریار مزرعه من هستم ... آن وقت چه نصیب ما می‌شود گل بی بی جان؟» [ص ۱۷]

در واقع طرح و چارچوب قصه، بهانه‌ای برای القای فرهنگ و فضایی روستایی در نقطه‌ای از شمال ایران است. در این مورد، لغزش‌هایی در انتقال فرهنگ و یا برگردان روان زبان گیلکی دیده می‌شود که بهتر بود نویسنده برای اصلاح آنها، با فردی آگاه به زبان گیلکی گفتگو و هم فکری می‌کرد. در مجموع کتاب از نظر داستان متوسط است.

تصویرگر این کتاب، حداکثر تلاش خود را برای ارائه تصاویری جدی کرده و در این کار موفق هم شده است. تصاویر با جدیت اجرا شده‌اند، اما فاقد تحرک تصویری لازم هستند. این امر شاید تا حدودی به متن مربوط شود، اما به نظر می‌رسد تصویرگر می‌توانست با عبور از لایه رویی اتفاقات داستان، تحرک لازم را به وجود آورد.

★ معرفی و نقد مفصل این کتاب در همین شماره از پژوهشنامه آمده است.

دو پهلوان

نویسنده: محمدرضا یوسفی. تصویرگر:

تحقیق بسیار و رسیدن به نکته‌هایی زیبا، قادر به حذف برخی صحنه‌های زائد نیست و دلبستگی‌های او به ثبت فرهنگ عامه، خالی از پرداختن به شگردهای درست داستان‌نویسی است.

در مجموع، نثر داستان ساده و روان است بجز در مورد تکیه کلامها که این نیز با توجه به رویدادهای گذشته‌ای دور، توجیه پذیر است.

تصاویر این کتاب اندکی ژورنالیستی به نظر می‌رسند. بعضی از شخصیتها به کاریکاتور شبیه‌اند (مثل مرد نقابدار، صفحه ۱۷ کتاب) و بعضی دیگر غیردقیق کار شده‌اند (مثل تصویر صفحه ۶۹ کتاب). در این تصویر (ص ۶۹)، به نظر می‌رسد مردی که پشتش به بیننده است، پای مردی را که دست راست خود را بلند کرده و در فاصله دوری ایستاده، در دست گرفته است. با کمی دقت می‌شود اشکالاتی از این دست را برطرف کرد.

نقاش کوچک

نویسنده: لین وود کاتلر / لوراینی امرئین لانسینگ. مترجم: محسن سلیمانی. گروه سنی: ۵-۱۰. ناشر: قدیانی. تعداد: ۱۲۰۰۰ نسخه. ۴۷ صفحه. ۱۴۰۰ ریال.

این کتاب شامل سه قصه کوتاه به نامهای «زنگهای شبانه»، «نقاش کوچک» و «آبیار تنبل» از سه نویسنده مختلف است. چکیده نخستین قصه کتاب «زنگهای شبانه» را می‌خوانید:

شاه «دانسون» بعد از یک سرماخوردگی و بی‌خوابی شبانه، به موضوع مهمی پی می‌برد و آن این است که ساعت‌های بزرگ شهر دانسون، به جای اینکه در یک زمان به صدا درآیند و وقت را اعلام کنند، هر کدام پس از دیگری زنگ می‌زند. بنابراین، شاه مصمم می‌شود تمام ساعتها را همزمان کند و در جلسه‌ای به ساعت‌سازان و ساعت‌بانان می‌گوید که از نیمه شب همان روز باید تصمیم وی به اجرا

گذاشته شود، اما هنگامی که تمام ساعتها با هم شروع به نواختن زنگ می‌کنند، مردم شهر وحشت‌زده به خیابانها می‌ریزند و شاه با دیدن این وضع به تصمیم ناعاقلانه و احمقانه خود پی می‌برد و قرار می‌شود ساعتها دوباره مثل اول شوند.

بهدگاه:

سه قصه این کتاب، درونمایه و پرداختی مناسب دارند و لطیف و پرکشش هستند. هر چند که دلیل کنار هم قرار گرفتن این سه قصه نامشخص است، اما چون مسئله بچه‌هاست و شخصیت اصلی آنها هم نوجوان است، مناسب نوجوانان بوده و توانسته‌اند در یک کتاب جای بگیرند. قصه‌ها نه اشکال خاصی دارند و نه برجستگی خاصی، چه از نظر تکنیک و فن قصه‌نویسی و چه از نظر موضوع و بقیه عناصر. داستانها برای گروه‌های مختلف سنی نوجوان و بزرگسال قابل استفاده است، بجز داستان اول که یک قصه طنز و سرگرم کننده برای نوجوانان است.

قصه‌ها نه به لحاظ زمانی و نه به لحاظ قوت، در یک سطح نیستند. نثر کتاب در برخی موارد می‌توانست روان‌تر و بهتر شود. مثلاً «... شروع به غرغر زدن کردند...» [ص ۲۱] که می‌توانست چنین بیاید: «شروع کردند به غرغر زدن» یا «شروع به غرغر کردند».

روی جلد این کتاب عناصر جذابی دارد، اما طراحی یک «نست» که با قلم آهنی اجرا شده و در پایین صفحه قرار دارد، یکدستی طراحی کلی روی جلد را به همزده است. عنوان کتاب هم در تراکم رنگهای همجوار خود گم شده و به زحمت دیده می‌شود.

کشاورز پیر و خرمن قهوه‌ای

بازپرداخته: رضا رهگنر. تصویرگر: عادل رستم‌پور. صفحه‌آرا: مریم رحمتی آوینی. گروه سنی: الف -

ب. ناشر: کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان.
تعداد: ۵۰۰۰ نسخه. ۲۴ صفحه. رنگی.
۱۲۰۰ ریال.

پیرمردی کشاورز، هنگامی که می‌خواهد برای کار به مزرعه خود برود، با خرسی بزرگ روبه‌رو می‌شود. خرس ادعا می‌کند که زمین پیرمرد از آن اوست و پیرمرد با او وارد معامله می‌شود و قرار می‌گذارند که هر چه بر روی زمین کاشتند، به تساوی با هم تقسیم کنند. در سال اول «تُرب» می‌کارند تا وقتی رسید ساقه و برگ‌هایش به خرس برسد و ریشه‌اش مال پیرمرد شود. هنگام برداشت و تقسیم سهم، خرس اعتراض می‌کند و پیرمرد قرار می‌گذارد که سال بعد به عکس عمل کنند، یعنی هر چه کاشتند ریشه و ساقه‌اش به خرس و سرساقه‌هایش به پیرمرد برسد. سال بعد گندم می‌کارند و ساقه به خرس و دانه‌های گندم به پیرمرد می‌رسد. عاقبت پیرمرد نیرنگی می‌زند و خرس را با کتک از زمین خود بیرون می‌کند.

دیدگاه:

داستان به آرامی آغاز می‌شود و به راحتی پیش می‌رود و اوج می‌گیرد. این افسانه، با توجه به تدبیرهای پیرمرد و حوادش که برای او و خانواده‌اش پیش می‌آید، برای کودکان جذاب است. از جمله

ایرادهایی که می‌توان به کتاب گرفت، نوع ارتباط بین انسان و خرس است که با هم کار می‌کنند؛ هر چند که از نظر اخلاقی نیرنگ زدن یک انسان به حیوانی که نماد درنده خوبی است، موجه جلوه کرده است. بهتر بود نویسنده کتاب، اشاره‌ای به منبع اصلی داستان می‌کرد.

به نظر می‌رسد که تصویرگر برای ارائه تصاویر این کتاب کوشش زیادی کرده است، اما تصاویر آن چنان انباشته از بافت و رنگ هستند که شخصیت‌های داستان در آنها گم شده‌اند. البته این تصوّر که به کارگیری «بافت» در تصویرسازی کودک کار را قابل قبول‌تر می‌کند، بسیار رایج است، اما اگر به کارگیری عنصری موجب شود که عنصر اصلی تصویر (یعنی طراحی که استخوانبندی اثر است) دیده نشود، بهتر است که آن عنصر فرعی حذف شود.

تصویرگر در تصویرسازی این کتاب تمایل دارد که طراحی‌هایش را در میان بافتها، نامتعیّن کند؛ مثل چهارمین، ششمین و هشتمین تصویر کتاب. دلیل این امر آن است که ایشان تصویر روشنی از بعضی شخصیت‌های داستان در ذهن خود ندارند. مثلاً اندام خرس در سومین و هفتمین تصویر کتاب کاملاً متفاوت با یکدیگر است.

سفرهای گالیور

نویسنده: جاناتان سوئیفت (به روایت اریش کستنر). مترجم: سپیده خلیلی. ویراستار: شکوه قاسم‌نیا. گروه سنی: ج - د. ناشر: افق. تعداد: ۵۰۰۰ نسخه. ۱۰۳ صفحه. ۲۲۰۰ ریال.

یک فیلسوف یونانی گفته است: «انسان معیار همه چیز است.» من یک فیلسوف یونانی نیستم؛ بلکه دکتر کشتی انگلیسی هستم که فعلاً سرکار نمی‌روم و عقیده‌ام را با شما در میان می‌گذارم. کسی

که سالها به عنوان یک غول در میان کوتوله‌ها و به عنوان یک کوتوله در میان غولها زندگی کرده است، ارزش بودن در بین آدمها را می‌داند. آدمها، معیار او هستند و جای او در میان آدمهاست.» [ص ۱۰۲]

گالیور، پزشکی جوان است که با کشتی به سفرهای دریایی می‌رود و دو سفر پرماجرایی خود را برای ما باز می‌گوید. سفر اول او به جزیره‌ای است که ساکنانش مردمانی بسیار کوچک هستند و «لی پوت» نامیده می‌شود. سفر دوم به سرزمینی است که مردم آن هیكلهایی غول‌آسا دارند و «بُربدینگناگ» نام دارد. وی پس از پشت سرگذشتن ماجراهایی بسیار، به سلامت از این سفرها باز می‌گردد.

دیدگاه:

این کتاب، در واقع روایتی طنزآمیز و تازه به قلم اریش کستنر از «سفرهای گالیور، اثر جان اتان سوپفنت» است که از زبان آلمانی به فارسی برگردان شده است. سفرهای گالیور از ابتدای تولد خود، مورد توجه و علاقه مخاطبان کوچک و بزرگ بوده و

بارها به صورت فیلم، کارتون، کتاب و ... ارائه شده است.

داستان این کتاب، ماجرامدار است، با همان تخیل حاکم بر آن - که به همراه طنز لطیف و انتقادی‌اش - کشش و جاذبه خاصی برای خوانندگان ایجاد می‌کند. نثر کتاب در ترجمه، سالم و روان و صحنه‌سازی و شخصیت‌پردازی آن، کامل و یکپس است. تصاویر کتاب نیز گرچه قدیمی‌جا به جاست، اما در حس آفرینی کار موثر است.

با وجود اینکه ماجراهای هیجان‌انگیزی که برای گالیور پیش می‌آیند آفریده‌نهن نویسنده‌اند، اما انسان آنها را احساس و باور می‌کند. قصد نویسنده از نوشتن این داستان، در واقع انتقاد به اوضاع سیاسی زمانه خود بوده، اما ساخت و پرداخت کار به گونه‌ای صورت گرفته که قابل تعمیم به مکانها و زمانهای مختلف است. یکی از زیباترین وجوه این داستان، تقابل بین آدمهای دو سرزمین است. گالیور در سرزمین اول، نسبت به آدمها یک غول است و در سرزمین دوم، یک آدم کوچولو. از این تفاوت و تقابل، حرفهایی به طور غیرمستقیم به خواننده گفته می‌شود، از جمله مفهوم نسبیّت. اگر چه این کتاب در ظاهر پس از کتابی به همین نام از نشر زلال به چاپ رسیده است (که در شمارهٔ پیش به معرفی و تحلیل آن پرداختیم)، اما زبان و بیان این کار روان‌تر و ساده‌تر به نظر می‌رسد. به عنوان نمونه، همان قسمت (پاراگراف) آخر قصه را که در معرفی حاضر آوردیم از کتاب نشر زلال عیناً نقل می‌کنیم:

«یک فیلسوف یونانی گفته است: «انسان معیار همه چیز است.» من یک فیلسوف یونانی نیستم؛ بلکه پزشک کشتی انگلیسی بازنشسته هستم، ولی همین عقیده را دارم. کسی که سالها به عنوان یک غول در میان آدمکها و همچون یک آدمک میان غولها زندگی کرده است، می‌تواند بسنجد که سرانجام انسان باید میان انسانها باشد، زیرا معیارش انسانها

و جایز میان آنهاست» [صفحه ۸۶ از نشر زلال]
 تصاویر این کتاب بسیار زیبا و پر جاذبه‌اند، اما در ابعادی بسیار کوچک چاپ شده و در نتیجه خطوط حساس طراحی از بین رفته است. از سوی دیگر، حذف رنگ از تصاویری که در کتاب اصلی رنگی بوده‌اند، از جذابیت آنها کاسته است. صفحه آرایی کتاب با تصویری که در هر صفحه تکرار می‌شود، ملال آور به نظر می‌رسد.

کار آگاه بچه‌ها

نویسنده: نقی سلیمانی. طرح جلد: مرتضی ممیز. ویراستار: کسری کارون آبادی. گروه سنی: ۵-۸ ه. ناشر: قدیانی. تعداد: ۶۶۰۰ نسخه. ۱۵۰ صفحه. ۳۳۰۰ ریال.

با کم شدن دختری به نام «ناشا» بچه‌های محله نگران می‌شوند و می‌کوشند او را بیابند. معلمی بازنشسته، به خاطر لباس و حرکاتش توجه آنها را جلب می‌کند و بچه‌ها فکر می‌کنند که او «کارآگاه» است و بنابراین از او کمک می‌خواهند.

آنها شبی با پسر بچه‌ای دزد رو به رو می‌شوند و دلشان برای او می‌سوزد. آنها می‌فهمند که او و خواهرش اربابی دارند که به زور آنها را به دزدی وادار می‌کند و... پس از مدتی «رویا» دوست «ناشا» حس می‌کند که تحت تعقیب است و می‌خواهند او را بزدیند. بر همین اساس همه پی می‌برند که ناشا دزدیده شده است. یک شب، هنگامی که پدرناشا و کارآگاه بچه‌ها در کمین نشسته‌اند، دزد را می‌یابند و با فرار دزد به دنبال وی می‌دوند. پلیس آگاهی هم در پی اظهارات یکی از همسایه‌ها که معلم بازنشسته را فردی دروغگو معرفی کرده و گفته است که او قصد گول زدن بچه‌ها را دارد، به جای تعقیب دزد اصلی، برای بستگیری پدر ناشا و معلم بازنشسته دست به کار می‌شود و در این تعقیب و گریز، معلم بازنشسته (کارآگاه بچه‌ها) تیر می‌خورد.

دیدگاه:

نویسنده تلاش کرده است داستانی بنویسد که هم جنبه داستانهای پلیسی را داشته باشد و هم عمق و ماندگاری داستانهای هنری را. چنین کاری البته دشوار است و نویسنده هم نتوانسته به نیت درست خود جامه عمل بپوشاند و تلفیقی هنری از این دو شکل ایجاد کند.

این کتاب، نخستین جلد از یک رمان بلند است و جلد دوم آن هنوز منتشر نشده. با این ترتیب، بهتر بود جلد اول از استقلال نسبی برخوردار باشد تا خواننده در عین اینکه منتظر جلد دوم است، احساس نکند که رمان ناگهان بریده شده است.

نویسنده با ایجاد فضایی وهم آلود، شانه از پاسخگویی به بعضی ایرادها خالی کرده است. بین فضاهای واقعی و فراطبعی داستان، هماهنگی لازم وجود ندارد. مثلاً قضیه جمشیدخان و آن دو کودکی که آنها را وادار به دزدی کرده است، واقعی‌تر از دیگر صحنه‌ها به نظر می‌رسد. تمرکز داستان بر «ناشا» و قضیه گم شدن اوست، اما ماجرای فرعی دو کودک دزد و جمشیدخان، کشش بیشتری دارد.

دیگر اینکه ماجرای جمشید خان به سادگی پایان گرفته است. او با اجبر کردن کویکان بی سرپرست، درآمد قابل توجهی کسب می‌کند و با خشونت که از او سراغ داریم، نمی‌توانیم بپذیریم که وقتی شناسنامه‌های بچه‌ها را از او می‌خواهند (و او ندارد) کوتاه بیاید و کنار بکشد. نکته دیگر این است که با شناخت همسایه‌ها از پدر ناشناخته آقای «کا» (کارآگاه بچه‌ها) بعید است که آنها از این دو پشتیبانی نکنند.

در مجموع به نظر می‌رسد که این داستان، تجربه‌ای جدید برای نویسنده‌ای است که پیش از این، داستانهای درونی نوشته و از عنصر حادثه برای پیشبرد داستانش کمتر بهره گرفته است. به همین دلیل، بهتر بود این عرصه جدید را با تأمل و احتیاط بیشتری تجربه کرده و پیش از چاپ، بر روی داستانش بیشتر کار می‌کرد. با این همه، به نظر می‌رسد که بچه‌ها داستان را پی می‌گیرند و به ویژه از تعقیب و گریزهای آن (که صحنه‌هایی سینمایی ایجاد کرده است) لذت خواهند برد.

روبی جلد این کتاب، زیبا و گویاست و طنزی عیان و تحرکی نوجوانانه دارد، اما به نظر می‌رسد استفاده از رنگهای پرتحرک می‌توانست روی جلد را جذابتر کند.

جک جنگلی

نویسنده: جان کریستوفر. مترجم: حسین ابراهیمی (الوند). ویراستار: زهرا سید غرب. طراح جلد: مهران زمانی. گروه سنی: د - ه. ناشر: افق. تعداد: ۵۰۰۰ نسخه. ۱۴۲ صفحه. ۲۸۰۰ ریال.

به نقد تفصیلی این کتاب در بخش «نقد» از همین شماره پژوهشنامه مراجعه کنید.

روبوت فراری

نویسنده: لستر دل ری. مترجم: حسین ابراهیمی (الوند). طرح جلد: بهزاد غریب‌پور. ویراستار: ابراهیم اقلیدی. گروه سنی: د - ه. ناشر: قدیانی. تعداد: ۵۵۰۰ نسخه. ۱۷۵ صفحه. ۲۶۰۰ ریال.

این رمان نوجوانانه هجده فصلی درباره پسر شازده ساله به نام «پل» است که از سه سالگی به همراه خانواده‌اش در گانیمد (بزرگترین قمر سیاره مشتری) به سر می‌برد. داستان از زبان روبوت پل (رکس) نقل می‌شود که چند سالی با او زندگی کرده است. «پل» با پایان یافتن مأموریت پدرش مجبور است به همراه خانواده‌اش به زمین برگردد و روبوت را به یکی از مزرعه‌داران آن سیاره بفروشد، اما علاقه

نویسنده: جان کریستوفر. مترجم: حسین ابراهیمی (الوند). ویراستار: زهرا سید غرب. طراح جلد: مهران زمانی. گروه سنی: د - ه. ناشر: افق. تعداد: ۵۰۰۰ نسخه. ۱۴۲ صفحه. ۲۸۰۰ ریال.

بهدگاه:

داستان، شروعی حس برانگیز و طرحی منسجم دارد، به خوبی اوج می‌گیرد و خواننده را به راحتی با

مظلوم را از ظالمان می‌گرفته و با آنان در نبرد بوده است. آرزوی شبان جوان در خواب و بیداری، دیدن دلاور است. سرانجام، او با جوانمردی که فریض نریده شده آنها را پس می‌گیرد و باز می‌گرداند و به دلاور شهادت دارد، رو به رو می‌شود. شبان نوجوان، راه و رسم جوانمردی را می‌آموزد و سعی می‌کند چون «دلاور» و مردی که نیده است، با حیوانات و انسانها مهربان و خوب باشد.

بیدگاه:

«دلاور کوه» داستانی جذاب است که ماهیه و پرداخت داستانی آن مروهن فضای لطیف و عاطفی قصه است و در واقع، حادثه مهم و پررنگی در داستان اتفاق نمی‌افتد. اگر چه سادگی شخصیتها و احساس لطیف، قصه را کم کشش کرده است، اما قصه به خوبی توانسته چهره یک شخص اسطوره‌ای بزرگسال را با نرمی و ظرافت وارد دنیای کودکان کند و این ظرافت به قدری است که احساس نمی‌شود این قهرمان، اختصاص به بزرگسالان دارد، بلکه او را قهرمانی کودک‌پسند جلوه می‌دهد.

دلاور این داستان، همان «کاک مراد» (در کتاب دره آهوان) است و در هر دو قصه «آهو» (معصومیت) نجات می‌یابد و در واقع موضوع یکی است. وجود مثالی دلاور «عقاب» است: «چشمهای تیزبین او گستره زمین را در برمی‌گیرد و جایی که معصومیتی در خطر است خود را درگیر می‌کند و ...»

قطع کتاب و موضوع قصه برای گروه سنی «ج» مناسب‌تر است. بیشتر دارد تا گروه «د».

تصاویر این کتاب بدون کوچکترین انگیزه عاطفی تولید شده و فاقد حداقل تأثیرگذاری‌اند. تصویرگر، برای پرهیز از تحرک بخشیدن به تصاویر که مستلزم صرف انرژی و زمان زیادی است، به ترسیم کم‌تحرک‌ترین اجزای بدن، یعنی سر و گردن اکتفا کرده‌است. شخصیت‌های تصویری این کتاب فاقد جذابیت لازم هستند.

خود درگیر می‌کند. اگر چه این قصه، نوعی داستان علمی - تخیلی است، اما ارتباط میان «آدم آهنی و پُل» باور پذیر و جذاب است. فداکاری هر کدام مشابه دیگری و پیش برنده داستان است. اشاره داستان به مفهوم «خدا» به عنوان کمک کننده و یاری دهنده به خوبی در دل داستان نشست است و تصویری به نظر نمی‌رسد. این داستان برخلاف نمونه‌های مشابه، خوش‌بینانه است؛ به شکلی که در نسل جدید نه تنها انسانها ماشین نمی‌شود، بلکه ماشینها انسان می‌شوند. زاویه دید از طرف «روبوت» است و نوعی آگاهی خارجی بر وی حاکم است که عمده‌ترین اشکال کتاب از همین مطلب سرچشمه می‌گیرد. روبوت آن قدر آگاه است که می‌توانست یک آدم آهنی نباشد. برای مثال، روبوت به تنهایی نقشه می‌کشد، فکر می‌کند تخیل می‌کند، شخصیت شناسی دارد، خودش باطریه‌هایش را تعویض می‌کند و ... با ضعیف شدن باطریه‌هایش به رُویا فرو می‌رود؛ درست مثل یک انسان که وقتی خسته می‌شود، به خواب می‌رود و رُویا می‌بیند.

روی جلد این کتاب، زیبا، پسر تحرک و نوجوانانه است. تنها موردی که بیننده را در تحسین کامل روی جلد دچار دو دلی می‌کند، استفاده زیاد از رنگ سیاه در اندام آدم آهنی است. تکرار تصویر آدم آهنی روی جلد در کنار همه صفحات کتاب، خسته کننده و خشک به نظر می‌رسد.

دلاور کوه

نویسنده: محمدرضا یوسفی. تصویرگر: امیر نساجی. صفحه‌آرا: عطاءالله کاویانی. گروه سنی: ج - د. ناشر: کتابهای شکوفه (امیرکبیر). تعداد: ۵۰۰ نسخه. ۲۴ صفحه. رنگی. ۱۶۰۰ ریال.

شبانی نوجوان که با خانواده‌اش زندگی عشایری و کوچ نشینی دارد، از کودکی تعریف و توصیف مردی به نام «دلاور» را شنیده است. دلاور، حق

خواب و پسرک

نویسنده: محمدرضا یوسفی. تصویرگر: پرویز محلاتی. صفحه‌آرا: مریم رحمتی آوینی. گروه سنی: الف - ب. ناشر: کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان. تعداد: ۴۰۰۰۰ نسخه. ۱۹ صفحه رنگی. ۱۲۰۰ ریال.

«پسرک» بعد از ظهری که همه خوابند، در حیاط بازی می‌کند. «خواب» به چشمهای او می‌رود، اما پسرک نمی‌خواهد بخوابد. خواب، وارد اتاق می‌شود و به سراغ هر یک از اشیای داخل اتاق می‌رود تا جایی برای خود بیابد، اما از میان آن اشیا فقط «عروسک کوچک خواهر پسرک» خواب را می‌پنبرد و تا غروب می‌خوابد. هنگامی که «خواهر پسرک» به سراغ عروسکش می‌رود، او را در خواب می‌بیند و رهایش می‌کند. این موضوع باعث ناراحتی عروسک می‌شود. کم‌کم شب از راه می‌رسد. پسرک هم که تمام روز بازی کرده است، خسته می‌شود و دلش می‌خواهد مثل دیگران بخوابد. به جستجو می‌پردازد و در آخر به یاد «خواب» می‌افتد و به دنبال او می‌رود. خواب هم که تا آن لحظه جایی برای خود نیافته، خوشحال می‌شود و پسرک به خواب می‌رود.

دیدگاه:

قصه با خیالی کودکان آغاز می‌شود و خواب از زاویه دید یک کودک، در کنار دیگر شخصیت‌های کودکانه داستان حضور می‌یابد و خواننده را با خود همراه می‌کند. خواب، باید برای خود جایی داشته باشد تا آرام بگیرد و این جای مناسب جز در چشمهای یک انسان نمی‌تواند باشد. از نظر نویسندگان، همه شخصیتها زنده‌اند و خواب می‌تواند به سراغ هر کدام برود: خرگوش در قاب، راننده کامیون اسباب بازیها، عروسک خواهر پسرک و ... البته خواب به سراغ اشیای دیگری نیز می‌رود که چندان مناسب نیستند، مثل مداد، تراش، پاک‌کن و ...
قصه، با توجه به اینکه نکته مفید بودن خواب را

بیان می‌کند، برای کودکان درس آموز است. نثر کتاب ساده و روان است و جملات، صمیمی و کوتاه هستند و واژه‌ها متناسب با گروه سنی مورد نظر استفاده شده‌اند. البته، قصه می‌توانست با پرداختن به خوبیهای خواب و اشاره به آنها پربارتر شود، اما تا همین اندازه هم جالب و مورد علاقه کودکان خواهد بود.

تصاویر این کتاب، پرتحرک، جذاب و خوشترنگند، اما طراحی عناصر تصویری آن یکدست نیست. تصویرگر می‌کوشد که همه عناصر تصویری‌اش در یک تصویر، از یک جنس باشند. برای مثال نباید گوشه‌ای از یک تصویر را با شیوه‌ای طبیعت‌گرایانه و گوشه دیگر آن را با شکل‌های ساده شده کار کرد، چرا که در این صورت بیننده با بیانی نوگانه رو به رو می‌شود؛ درست مثل آن که در یک جمله ادبی، گاه و بیگاه از کلمات محاوره‌ای استفاده شده باشد. در تعدادی از تصاویر این کتاب، این گونه عناصر نوگانه دیده می‌شود. برای مثال در تصویر صفحات ۶ و ۷ کتاب، حتی برق روی مردمک چشم «خواب» هم تصویر شده، در حالی که بقیه عناصر با سطوحی ساده م‌صور شده‌اند.

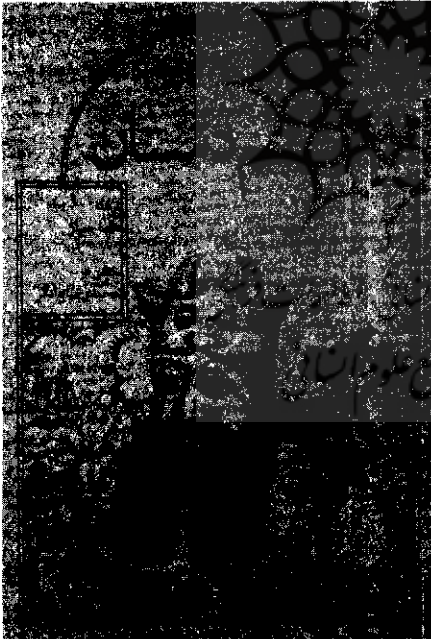
آدم آهنی و پروانه

نویسنده: ویتاوت زبلهنسکایته. مترجم: فرشته ساری. تصویرگر: آلا ولاسویا. گروه سنی: ج. ناشر: سروش. تعداد: ۵۰۰۰ نسخه. ۴۷ صفحه رنگی. ۱۸۰۰ ریال.

این کتاب، شامل سه قصه ترجمه شده از نویسندگان اهل لیتوانی است. «آدم آهنی و پروانه»، «کرم کنجکاو» و «قصه دانه برفی که نمی‌خواست آب شود». عنوان سه قصه کتاب هستند که چکیده «آدم آهنی و پروانه» را می‌خوانند:
یک آدم آهنی، در گوشه یک نمایشگاه محصولات جدید صنعتی گذاشته شده است و چون سوالات

و از طرح‌هایی ساده و پکنواخت ساخته شده‌اند. نثر کتاب اگر چه بدون اشکال است، اما عمدتاً غیرکویکانه و رسمی به نظر می‌رسد و گاهی کلماتی غیرمأنوس در متن دیده می‌شود، همچون: «پزندگان شبزی» [ص ۱۶] «آرامش کاهلانۀ کرهما» [ص ۲۲] ، «همۀ شما با ملاحظه‌اید» [ص ۲۹] و موارد دیگر.

تصاویر این کتاب، آن چنان ناقص به نظر می‌رسند که تنها تصویر «کامل» کتاب را می‌توان تصویر روی جلد آن دانست. البته تصویر روی جلد، ربطی به طراح اصلی کتاب ندارد و به وسیله یک مجری ایرانی بازسازی شده است. متأسفانه همین تصویر نیز خشک، بی‌روح و ضعیف به نظر می‌رسد.

رستم داستان

نویسنده: هما سیّار . تصویرگر: محمدرضا دادگر.
گروه سنی: ج - د. ناشر: مرکز. تعداد: ۵۰۵۰ نسخه.
۷۱ صفحه. دو رنگ. ۲۹۰۰ ریال.

مطرح شده را به خوبی پاسخ می‌گوید - براساس برنامه‌ریزی سازندگانش - بسیار مورد توجه بازدیدکنندگان قرار گرفته است. شبی، یک پروانه به دیدار آدم آهنی می‌آید و از چیزهایی می‌پرسد که در برنامه آدم آهنی نبوده و او باز هم همان پاسخهای قبلی خودش را می‌دهد. هنگام خداحافظی، پروانه با بالهایش آدم آهنی را نوازش می‌کند. روز بعد، آدم آهنی نمی‌تواند به سؤالهای بازدیدکنندگان به‌طور منظم و براساس برنامه‌اش پاسخ بگوید، اما پس از مدتی به خود می‌آید و نظم و ترتیب قبل را ادامه می‌دهد.

شب هنگام، خفاشی به پروانه حمله می‌کند و آدم آهنی چون نمی‌تواند با پاسخهای تکراری خود کمکی به نجات پروانه بکند، برنامه‌اش دچار اختلال می‌شود. روز بعد، او به هیچ کدام از پرسشهای بازدیدکنندگان جواب نمی‌دهد و مهندس متوجه می‌شود که آدم آهنی از کار افتاده است و بر روی سینه‌اش تابلوی «خراب» نصب می‌کند.

بیدگاه:

هر سه داستان این کتاب، حرفهایی تازه دارند؛ دل بستن آدم آهنی به پروانه، همصحبت شدن کریم طعمه با ماهیها به جای اسیر کرین آنها و آب نشدن یک دانه برف که در آغاز بهار باریده است. داستانها با استفاده از همین نگاه نو به پدیده‌های گوناگونی که در زندگی امروزی جاری است، جذاب و سرگرم کننده شده‌اند. نویسنده، مخاطب خود را با همین بیدگاه نو به نینمایی می‌برد که در عین خیالی بودن، باوریش می‌کند و به آن دل می‌بندد. نینمای بزرگ ما، شگفتی‌های گوناگونی دارد که عشق به طبیعت و انشیا، به آن معنی می‌بخشد. پیام این افسانه‌ها، سختیها و لطافتها، تنهایی و غربت، حقیقت جویی و گرایش به خوبی و نیکی در مقابل بدی است.

داستان آدم آهنی و پروانه را می‌توان بهترین اثر این مجموعه برشمرد، هر چند که حرفش کویکانه نیست. قصه‌های دیگر، گره داستانی محکمی ندارند

این کتاب دربارهٔ «رستم دستان» پهلوان افسانه‌ای شاهنامهٔ فردوسی است. نویسنده بخش‌هایی از شاهنامه را که دربارهٔ زندگی رستم است انتخاب کرده و در هفت فصل به نثری ساده و شیوا برآورده است. عناوین هفت فصل کتاب که از «تولد زال تا مرگ رستم» را شامل می‌شود. بدین شرح است: «زال، پهلوان سپید موی»، «زال و رودابه»، «تولد رستم پهلوان افسانه‌ای»، «هفت خوان رستم»، «رستم و تهمینه»، «رستم و سهراب»، «مرگ رستم».

دیدگاه:

این کتاب گزینش خوبی از داستانهای مربوط به رستم، از شاهنامهٔ فردوسی است. نثر کتاب کم و بیش کهن است و بیوی شاهنامه از آن به مشام می‌رسد. سیرمنطقی داستانها حفظ شده و مخاطب با خواندن آنها، هم با شاهنامه آشنا می‌شود و هم یک داستان کامل می‌خواند. نویسنده، گاهی ابیاتی از شاهنامه آورده است که با توجه به سلاست و روانی شاهنامه می‌توانست تعداد آنها را افزون کند. نثر کتاب نیز می‌توانست با حفظ ویژگی زبان حماسی، ساده‌تر و روانتر باشد.

در صفحهٔ ۲۲ کتاب، ابهام در کلمه‌های «رستم» و «رُستم» روشن نمی‌شود و معنی بیت برای خواننده ناتمام است. برخی از اشکالهای منطقی داستانها مانند: «نامشخص بودن گذشت سالها و با ارسال قاصد توسط کاوویس شاه به سوی زال، در حالی که خود اسیر دیوان و ددان است.» به اصل شاهنامه برمی‌گردد. با وجود ابجاز و گزیدگی متن، کتاب می‌توانست بیشتر و بهتر ویرایش شود. همچنین حضور نویسنده می‌توانست پررنگتر باشد و اگر تنها به برگردان نظم به نثر با حفظ زبان و مفهوم اکتفا نمی‌شد، بهتر بود. از ویژگیهای کتاب توجه به عدد «هفت» و ارتباط آن با هفت خوان رستم است. تعداد داستانها نیز بر همین اساس انتخاب شده است.

تصاویر این کتاب، با تأثیرپذیری از تصاویر

کتابهای چاپ سنگی دورهٔ قاجاریه ترسیم شده‌اند. در سالهای قبل از انقلاب، آقای فرشید مثقالی تصاویر کتاب «آرش کمانگیر» را با تأثیرپذیری از کتابهای چاپ سنگی کارکرده بود؛ البته طراحی‌های ایشان در نهایت شکلی رنسانسی به خود گرفته بود، اما تصویرگر کتاب «رستم دستان» به شکل تصاویر دورهٔ قاجاریه بیشتر وفادار مانده است.

تنها انار خندید

سراینده: محمداکرم مزینانی. تصویرگر: محمدرضا لواسانی. صفحه‌آرا: مهشید مهاجر. گروه سنی: ب - ج. ناشر: کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان. تعداد: ۴۰۰۰۰ نسخه. ۲۴ صفحه. رنگی. ۱۱۰۰ ریال.

انگار چشم
یک آسمان است
بابای خوب
خورشید آن است

انگار رستم
یک شاخسار است
مانر برایش
مثل بهار است

انگار قلم
دریاست، دریاست
خواهر در آنجا
یک قوی زیباست

ده شعر این کتاب، در قالب چهارپاره و نیمایی برای کودکان دبستانی سروده شده است. عناوین اشعار عبارتند از: کسی در دل گلهاست، گل و گنجشک، پرند - غنچه - زنبور، گربه‌ای زیر باران، ستاره‌های شهرین، تنها انار خندید، کتاب رنگی،

در مجموع، این کتاب با توجه به کمبود شعرهای مناسب برای گروه سنی ب و ج، مجموعه‌ای «خوب» به نظر می‌رسد.

تصاویر این کتاب زیبا و جذابند، اما به نظر می‌رسد تعدادی از تصاویر می‌بایستی طراحی‌هایی جذاب‌تر داشته باشند. مثلاً تصاویر شعرهای «ستاره‌های شبرین» و «سپاه و زرد و قرمز» به اندازهٔ بقیهٔ تصاویر جذاب نیستند و گویی تصویرگر رابطه‌ای عمیق با مضمون اشعار برقرار نکرده است.

تنها انار خندید

سرود: سید ناصر موسوی
تصویر: سعید خاوری

بوی نان تازه

سراینده: جعفر ابراهیمی (شاهد). تصویرگر: حیدرزاده. گروه سنی: ج - د. ناشر: حوزهٔ هنری. تعداد: ۳۳۰۰ نسخه. ۳۹ صفحه. ۶۴۰ ریال.

نسیم آهسته گل را

تاب می‌داد،

و شبنم، صورتش را

آب می‌داد.

چنان آهسته آن گل

تاب می‌خورد

که چون گهواره،

بوی خواب می‌داد.

هفته شعر مجموعه حاضر که اغلب قالبهای چهارپاره و نیمایی دارند، بیشتر به موضوعات و مضامین طبیعت و خانواده می‌پردازند. مادر، پدر، خواهر، بهار، پاییز، خواب، چای، نان، روستا و جنگل و... تشکیل دهندهٔ مطالب و حرفهای کتاب است.

نیدگاه:

مجموعه حاضر، کتابی است سرشار از عطردل انگیز روستا و طبیعت صمیمانه‌اش از زبان یک کودک ساده روستایی. سادگی و صمیمیت بیان به حدی است که حس آمیزی‌های شاعرانه و ترکیببات بزرگسالانهٔ آنها به چشم نمی‌آید و بیشتر موسیقی

سیاه و زرد و قرمز، مثل بهار (شعری که در بالا آمد) و من غنچه شدم. همان طور که از نام اشعار برمی‌آید، موضوع اغلب آنها طبیعت و عناصری طبیعی مانند: پرندگان، گیاهان و ... است.

نیدگاه:

تمام شعرهای کتاب، برای کودکان، ساده و صمیمی و با زبانی فاخر و گاه محاوره‌ای سروده شده‌اند.

سبک و بیان شاعر در تمام مجموعه حفظ شده که از ویژگی‌های این مجموعه به شمار می‌آید. حضور چند نمونه خارج از قالب چهارپاره، باعث گوناگونی و تنوع کتاب شده است. فضای تمام اشعار «طبیعی»، غیرشعری و برگرفته از طبیعت پیرامون زندگی کودک است. علی‌رغم سادگی بیان و الفاظ و تعبیر، برخی از جمله‌ها متناسب با سن مخاطبان سروده نشده و نیازمند توضیح و تفسیر معنی هستند، مثل شعر «کسی در دل گلهاست؟» که مفهومی فراواقعی به خود گرفته است:

«همین تگه ابری/ که در آینه پیدااست [!]/ بگو

کیست، همان که/ میان دل گلهاست؟ [!].»

در شعر «من غنچه شدم»، یک بند از نظر مصراع به غلط تقسیم شده و به از میان رفتن وزن انجامیده است، زیرا «چون» باید در مصراع اول بند می‌آمد: «ای دست تو/ چون پروانه/ باغ تو شده/ این خانه.»

و طراوت خیال، خواننده را با خود همراه می‌کند تا مفهوم و معنی:

★ روی آوای تو مادر / می‌توانم من بخوابم / آن صدای گرم و نرم / هست ماه و ماهتابم.

[بوی نان تازه، ص ۶]

★ احساس کردم من / نوشیده‌ام بویِ هوا را / با چشمهای خود / بوسیده‌ام رویِ هوا را.

[بوی هوا، ص ۱۰]

«تکرار کلمات» اگر چه گاهی زیبایی کلام را می‌افزاید، اما گاهی خالی از کنایه است و چندان پذیرفته نیست، حتی در شعر کودک:

گوش کن چه می‌گویند / کوچه‌های بارانی / بوی خاک را بو کن / از هوای بارانی

[حرف ابر، ص ۲۸]

شاعر در برخی اشعار، نست به ابتکارهایی تازه زده است، مثلاً از وزن چهارپاره خارج شده و یا شکل نوشتن دوبیتی شعر را تغییر داده که گاهی نه تنها زیبا به نظر نمی‌رسد بلکه متکلفانه و مصنوع می‌نماید:

صدای تو آبی‌ست مادر برابم

صدای تو زیباترین شعر ناب است.

و پیشانی چندان تو چون آسمان است

که هر چین آن، چینی از آفتاب است.

[صدای مادر، ص ۱۶]

تصاویر این کتاب، از طراحی یکدستی برخوردار نیستند. تعدادی از تصاویر با استفاده از نوعی «فرم‌سازی» و تعدادی دیگر با نگاهی ناتورالیستی کار شده‌اند. حتی در مواردی عناصر تصویری یک کار واحد نیز به طور متفاوت طراحی شده‌اند. برای مثال در تصویر صفحات ۱۰ و ۱۱ کتاب، طراحی کبوترها و نیم‌رخ پسری که به آنها نگاه می‌کند، از دو جنس متفاوت‌اند. مقایسه تصاویرهای شعر «پیرمرد و گل باس» و شعر «چتر» این تفاوت نگاه را آشکارا بیان می‌کند. در یکی از این تصاویر، پیرمردی با شیوه ناتورالیستی تصویر شده است و

در تصویر دیگر، تصویرگر برای ترسیم ابرهای بالای کوه از شیوه نقاشی سنتی ایران استفاده کرده است.

در مجموع، قابل قبول‌ترین تصویر این مجموعه، روی جلد کتاب است.

مثل یاس

سراینده: جعفر ابراهیمی «شاهد». تصویرگر: بهراد امین سلمانسی. صفحه‌آرا: مهشید مهاجر. گروه سنی: ب. ناشر: کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان. تعداد: ۴۰۰۰۰ نسخه. ۲۴ صفحه. رنگی. ۱۲۰۰ ریال.

شاپرک آمد کنار پنجره

روی شیشه، مثل برگی دیده شد

نست برنم تا بگیرم، او پرید

برگی انگار از درختی، چیده شد

پشت شیشه، آفتاب مهربان

می‌درخشید از میان آسمان

دیده می‌شد بالهای شاپرک

روی شیشه، مثل یک رنگین کمان

«مثل یاس» مجموعه‌ای کودکانه شامل دوازده قطعه شعر در قالب چهارپاره است که برای دانش‌آموزان سالهای آغاز دبستان منتشر شده است. عنوانهای این کتاب عبارتند از: خاله بهار، گربه و جوجه، مثل یاس، بالا - پایین، مثل یک رنگین کمان، دوست من، قهر و آشتی، آقای باران، عروسک خواهیم، کامپیوتر، تو کیستی؟ و برف کله گنجشکی.

دیدگاه:

چهار پاره‌های کتاب «مثل یاس» علاوه بر سادگی، تازگیهای ویژه خود را دارد. برای مثال، استفاده از

مادرش - و پاسخ مادر به او: «آره عزیزم، دوستت دارم.» و این پرسش‌ها و پاسخ‌ها تا آخر ادامه می‌یابد.

«- مادر جان، چقدر دوستم داری؟» - «بیشتر از آن که کلاغ جواهر را دوست دارد و...»
 «- مادر، تا کی دوستم داری؟» - «تا هر وقت که پرنده قطبی پرواز کند و...»

پس از آن نخت‌رک با ذکر اشتباه‌های خود می‌پرسد:

«اگر روزی در حالی که تخم‌های پرنده قطبی را می‌آورم، بیفتند و بشکند، آن وقت باز هم دوستم داری؟»

«اگر روزی ماهی را روی پالتویت بگذارم؟»
 «موش‌های سفید را توی دستکش‌هایت بیندازم؟ و...»
 و مادر در پاسخ می‌گوید اگر چه عصبانی می‌شود و اگر چه می‌ترسد و اگر چه ناراحت می‌شود، ولی با همه این احوال باز هم کودک خود را دوست دارد.

دیدگاه:

این کتاب، نگاهی نو به موضوعی نه چندان تازه دارد. داستان محبت مادر به فرزند با مقایسه ویژگی‌های نزدیکترین و دوست‌داشتنی‌ترین چیزها، حرف اصلی کتاب است. موضوع و سوژه آن جهانی است، ولی از ذهن کودک ایرانی نیز دور نیست. زبان آهنگین و جمله‌های تکرار شنی «مادر جان، چقدر مرا دوست داری؟» از عوامل صمیمانه‌تر شدن نثر کتاب است. معلوم نیست که این کتاب در اصل جزء ادبیات شفاهی بویه که امروز ثبت شده است یا نه؟

کتاب از نظر ویرایش دچار اشکال است و در بسیاری از صفحات، فعل‌هایی نامناسب به کار رفته است. برای مثال به بند زیر که در یکی از صفحات آمده است توجه کنید: «مادر جان اگر روزی ماهی را روی پالتویت بگذارم، موش‌های سفید را توی دستکش‌هایت بیندازم، و موش‌های صحرایی را توی چکمه‌هایت بگذارم، باز هم دوستم داری؟» که بهتر

صنعت «تشخیص» در این کتاب، نمود خاصی یافته است که دامنه تخیل کودکان را گسترش می‌دهد، مثل شعرهای: «خاله بهار»، «آقای باران» یا «دوست من»:

دوستم آرام است
 آدم بی حرفی است
 همه جایش، از برف
 اسمش آدم برفی است.

این مجموعه در زمینه‌های محتوایی و فرهنگی، خصوصاً برای گروه سنی مورد نظر اهمیت دارد و شعرهایی مانند: «مثل یاس» و «بالا - پایین» نشان دهنده این مطلب است. شاعر سعی دارد برخی مسائل اجتماعی چون «قهر و آشتی پدر و مادر» و یا وسایل علمی امروزی مانند «ستگاه کامپیوتر» را وارد آثار خود کند و از این نظر تا حدودی موفق بویه است.

زبان و بیان کودکان اشعار، علی‌رغم تنوع موضوعی اشعار، یکنست و پخته باقی مانده و تسلط شاعر را در بیان مفاهیم مورد نظر خود نشان می‌دهد.

تصویرگر این کتاب، چند کتاب دیگر را با شیوه‌ای مشابه، مصور کرده است، ولی تصاویر این کتاب از بقیه بهتر است. البته به نظر می‌رسد که طراحی بعضی از تصاویر می‌توانست با دقت بیشتری انجام شود. مثلاً در تصویر شعر «آقای باران» لباس و کلاه «آقای باران» طوری طراحی شده است که آدم را به یاد پلیس‌های انگلیسی می‌اندازد!

مادر جان، من دوست داری؟

نویسنده: باربارا ام. جویس. مترجم: حسین فتاحی. تصویرگر: باربارا لاولی. گروه سنی: الف. ناشر: سروش. تعداد: ۵۰۰۰ نسخه. ۲۲ صفحه. رنگی. ۱۸۰۰ ریال.

«مادر، تو مرا دوست داری؟» جمله‌ای است که کتاب با آن آغاز می‌شود - سؤال یک نخت‌رک بچه از

بود به این شکل تصحیح می‌شد:

«مادر جان اگر روزی ماهی را روی پالستویت
بخوابانم، موشهای سفید را توی دستکش‌هایت
بگذارم و موشهای صحرایی را توی چکمه‌هایت
بیندازم (پنهان کنم)، باز هم مرا دوست داری؟»

در مجموع، این کتاب نکته‌ای برای بزرگترها دارد
که عبارت است از: زبان گرفتن و مدارا کردن
با کودکان.

تصاویر این کتاب، بسیار جذاب، پر تحرک،
کودکانه و هویت‌مندانانه است. تصویرگر کوشیده
است تا با استفاده از تصاویر بجا مانده از قبایل
بومی امریکا و درآمیختن آن با روح پر تحرک
کودکان امروز، تصویری پر تحرک و هویت‌مند ارائه
دهد. حاصل کار او آشنایی کودکان با زبان
تصویری ملی خودشان بدون تکرار ملال‌آور
تصاویر سنتی است.

یادهای کودکی

نویسنده: نورا حق‌پرست. تصویرگر: محمدرضا
لواسانی. صفحه‌آرا: منیژه ونکی. گروه سنی: ج - د.
ناشر: کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان.
تعداد: ۳۰۰۰ نسخه. ۴۳ صفحه. رنگی.
۱۸۰۰ ریال.

این کتاب، مجموعه سه خاطره از دوران کودکی
نختری به نام «مینا» است که با خانواده‌اش به شرح
وقایع می‌پردازد.

اولین خاطره «ساعت» نام دارد که جریان خریدن
یک ساعت مچی برای خواهر بزرگتر میناست و
اینکه مینا هم می‌خواهد برای او چنین جایزه‌ای
بگیرند و دست به شیطنتهایی می‌زند و بقیه حوادثی
که در حاشیه موضوع ساعت مچی روی می‌دهد.

«عینک» و «جنگل من» نام خاطره‌های بعدی کتاب
است.

دیدگاه:

این کتاب با توجه به اینکه شرح خاطرات کودکی
به شمار می‌آید، ساده و پرکشش است؛ هر چند که
نام آن بزرگسالانه به نظر می‌رسد و بهتر بود نامی
مناسب کودکان برای آن انتخاب می‌شد، مانند
خاطرات مینا و یا «ساعت»، «عینک» و «جنگل من». حال
و هوای کودکی در تمام قصه‌ها موج می‌زند و
اغراقها و غلوهای داستانی این کتاب قابل پذیرش
است. پیرنگ داستانها نسبتاً منسجم است و
فضای عاطفی قصه و شخصیت‌های قابل باور آن -
که در هر سه قصه یک خانواده‌اند - باعث کشش
آنها شده است.

از دیگر ویژگیهای کتاب، حسهای کودکانه و بکر
آن است، مانند: «گوش کرین پسرک به کوک ساعت به
خاطر اینکه مثل جغجغه به صدا در می‌آید.» و یا
«عینکی شدن دخترک برای اینکه با سوادتر شود». همچنین
داستانهای این کتاب، نکته و لطیفه خاص
قصه‌های کوتاه را با خود دارد. آمدن سه قصه نسبتاً
پرماجرا در یک کتاب و خواندنی بودن آنها و نیز نثر
ساده و روان قصه‌ها از امتیازهای این مجموعه به
شمار می‌آید. به نظر می‌رسد کتاب «یادهای کودکی»
برای گروه سنی «ج» مناسبتر است تا گروه سنی «د».
تصاویر این کتاب، انطباق خوبی با متن آن
دارند. تصویرگر کوشش کرده است که موضوعات
روزمره و عادی را به تصاویری جذاب و قابل قبول
تبدیل کند و این نشان دهنده تسلط او بر بیان
تصویری است.

دو خرمای ناراس

نویسنده: فریدون عموزاده خلیلی. طراح جلد:
مهنوش مشیری. گروه سنی: د - ه. ناشر: قدیانی.
تعداد: ۱۱۰۰ نسخه. ۵۴ صفحه. ۱۴۰۰ ریال.

به نقد تفصیلی این کتاب در بخش «نقد» از همین
شماره پژوهشنامه مراجعه کنید.